ద్వేషము

అంకితము : ప్రేమబావ సోమశేఖరశర్మకు గాఢాలింగనంతో
[ఈ కథా, ఈ కథలోని పాత్రలు కేవలం కల్పితాలు.]

ఆవేశంలో ఆ చిత్రము లిఖిస్తున్నాడు. రంగులు కలపడంలో, కుంచెలు రంగుల్లో ముంచడంలో, కుంచెలతో కాగితంమీద చిత్తరువు చిత్రించడంలో అతివేగము.

ఆ చిత్రంపేరు "రోడ్డురోలరు." రంగులు, అంబరు, సియన్నా, పెయన్ స్గ్రే, నీలిమందు, క్రిముసన్ లేతు కలిసిన తమస్సును కలిగినవి.

రేఖలు అసాధువులు, కర్కశాలు; రూపాలు వికృతాలు, భయంకరాలు.

హెచ్చుతగ్గులుగాఉన్న రోడ్డు-ఆరోడ్డును సమంచేయడానికి భారతీయ నరనారీమణులు, రాళ్ళు—శిసువులూ, వృద్ధులూ, వికృతాంగులూ. ఆ రాళ్ళమీదనుంచి రోడ్డురోలరు నెమ్మదిగా, నిదానంగా అత్యధికమైన చప్పుడుచేస్తూ వెడుతున్నట్లున్నది.

ఆ రోలరుబండినడిపేవాడు నల్లటి ఎత్తుటోపీ బ్రిటిషు రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు. రోడ్డుకు ఈవలావలఉన్న భారతీయులను ఆంగ్లయుద్ధభటులు, ఆంగ్లవర్తకులు, ఆంగ్ల మిషనరీలు కఱ్ఱలతో రోడ్డుమీదపడేటట్లు నెట్టుతున్నారు. బండివెనకబాగం రక్తమయం. ... ...

ఆ యువకుడు ఆచిత్రంపూర్తి చేసి తనపేరు దానిమీద లిఖించుకొని, వెనక్కు వెళ్ళి చిత్రాన్ని చూచి, కళ్లు సన్నగిల్ల బొమలుముడివడ, పళ్ళు పటపటమని కొరుక్కున్నాడు.

విశ్వేశ్వరరావు ఆవేశహృదయుడు. చిన్నతనాన్నుంచి అతనికి దేశభక్తి విశేషం.

గాంధీమహాత్ముడు 1919లో అహింసామహాయజ్ఞం-భారతమాత దాస్యశృంఖలావిమోచనార్థం ప్రారంభించిన రోజుల్లో విశ్వేశ్వరుడు పదేళ్ళబాలుడు. అప్పటికే అతనికి తాను ఆంధ్రుణ్ణనీ, బానిస అయిన భారతీయుణ్ణనీ, గాఢభావాలు మూర్తి మూర్తంతా వ్యాపించిపోయినవి.

అతనిహృదయం ఆంగ్లజాతిపై ద్వేషంతో నిండిపోయింది. అతనికి ద్వేషం మోముమీద మచ్చలా వున్నది. చిన్నబిడ్డగుణం వచ్చినప్పుడు కాల్చగావచ్చిన మచ్చలా వున్నది.

ఎక్కడ చూచినా ప్రత్యక్షమయ్యే దారిద్ర్యం, అనాగరకతా, అనారోగ్యపు పరిసరాలూ తెల్లవాడు తెచ్చిపెట్టిన మహాభిక్ష అని అతని నిశ్చితాభిప్రాయం.

కర్కశహృదయంతో, స్వలాభాపేక్షతో ఈఇంగ్లీషు బందిపోటు భారతీయత, ఐశ్వర్యము నాగరికతా తరలించుకుపోయినట్టు అతని చిన్న హృదయానికి గోచరించింది.

పాఠశాలలు విడచి బయటకు రావలసిందని మహాత్మాజీ ఆదేశంఇవ్వగానే బడికి వెళ్ళనని పట్టుపట్టి రాజకీయ సభలకు పోవడం, స్వచ్ఛందభటులతో తిరగడం ప్రారంభించాడు గాంధీగారిబోధలు అతని చిన్నహృదయానికి అర్థం

కాలేదు. ఇంగ్లీషువాళ్ళని దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడానికి వేసినఎత్తు అని మాత్రం అతడు భావించుకొన్నాడు.

1922 నుంచి మళ్ళీ చదవడం ప్రారంభించాడు. 1930 కి బియ్యే పూర్తిచేశాడు.

మళ్లీ మహాత్ముడు ఉప్పుసత్యాగ్రహం ప్రారంభించ గానే, కదనరంగంలోకి దూకాడు. రెండేళ్ళు జైలు. గాంధి ఇర్విను ఒడంబడికవెనక వదిలారు.

కాని అతని జీవితము జైలులో పిశాచరూపం వహించింది. జైలులో అతడు తిన్నదెబ్బలు వాతలుకట్టినవి.

విశ్వేశ్వరావుక్రోధం మిన్నుముట్టింది. తిన్నగా ఉత్తరహిందూస్థానం జేరుకుని, లక్నోలో ఒక వర్తకపుదొర మీద, ఆకలితో మాడుతూవున్న తోడేలులాగా విరుచుకు పడ్డాడు.

చేతిలోవున్న కత్తియొక్క వేగం ఇంకాఎడమవైపుకు మళ్ళిందికాని, ఆ ఆంగ్లేయునిహృదయం చిమ్మటగొట్టం అయిపోయిఉండేది. విశ్వేశ్వరావుకు ఇరవైఏళ్లు ద్వీపాంతరవాసము వరమీయబడింది.

2

అండమాను ద్వీపాలు చూచాడు. అనేక ఇతరజైళ్లు చూచాడు.

గాంధిమహాత్ముడు సత్యాగ్రహం విరమించమని ఆదేశంఇచ్చి క్రొత్తచట్టంక్రింద కాంగ్రెసువారిని శాసనసభలకు వెళ్లవలయునని కోరినవెనుక, అనేక రాష్ట్రాలలో కాంగ్రెసు

మంత్రివర్గాలు ఏర్పాటయినవెనక, రాజకీయబంధితు లందరూ జైళ్లలోంచి ఎండిపోయిన శవంగుల్లా వచ్చారు.

అందరూ సత్యము, అహింసయందు తమకు నిశ్చల మైన నమ్మకం కుదిరిందని శపథంచేసే బయటకు వచ్చారు. కాని కొందరికిమాత్రం వాళ్ళ హృదయాల్లో ద్వేషందాగే వున్నది. కొందరు దాచుకున్నారు. ఆ దాచుకొన్నవాళ్ళల్లో విశ్వేశ్వరరావొకడు.

అనేక ఖైదులు చూచాడు. అనేకరకాల కూళ్ళు కుడి చాడు. కొరడా దెబ్బలు తిన్నాడు. అడ్డబేడీల్లో, నిలువు బేడీల్లో, గోడకుర్చీల్లో, చీకటికొట్లల్లో పిశాచరూపాలు దాల్చాడు. పై పెదవి పైకిపోగా, క్రింది పెదవి క్రిందికిపోగా, ముక్కుపుటాలు విస్ఫారితం కాగా, కళ్ళు కాయలుకాచి పోగా, "ఖా-ఖాః" అని బుసలుకొట్టాడు. ఉపవాసవ్రతాలు చేశాడు; బలవంతంగా ద్రవాహారం ఇచ్చారు; కొనఊపిరితో బయటపడుతూఉండేవాడు.

అతనిహృదయంలోని దవానలం గాంధీమహాత్ముని చల్లనిమాటలతో చల్లారలేదు; ఇంటిదగ్గర తనవాళ్ళ ప్రేమ చూపుల్లో మాయమైపోలేదు.

రైల్లో బిచ్చగాళ్ళు, ఋణవిమోచనచట్టం, గాలి వాన, పొలాల వరదలు, ఎగిరిపోయిన యిళ్లు, చచ్చిపో యిన జంతువులు, అన్నీ తెల్లని పాముఛాయలే.

ఈ తెల్లనిపాము భరతదేశంఅంతా నిండింది. దానికి లక్షలు లక్షలు నాల్కలు. చిన్నపిల్లాళ్ళని రుచిగా నాకుతూ

న్నవి. కూలీలపై ఆడుతున్నవి. చదువుకొని ఉద్యోగంలేని యౌవన వయస్కులను పీల్చి పాలిపో చేస్తున్నవి.

అతనిఆస్తి పెద్దది కాకపోయినా, ఆకారం పెద్దది. అందంలేని జీవితమైనా మూర్తిమాత్రము ఆర్యజాతి రేఖలు పుణికిపుచ్చుకొన్న సౌష్టవం కలిగిన సౌందర్యము. కళ్ళల్లో తాలిమిలేదు; హింసాకాంతులు కృత్తికానక్షత్రయుక్త సూర్యునికిరణాలతీక్ష్ణతతో కనురెప్పలమీద తాండవిస్తుంటవి.

జైలులోవున్నన్నాళ్ళూ చక్కగా చదువుమాత్రం నేర్చుకొన్నాడు ఫ్రెంచి, జర్మనీ,ఇంగ్లీషుభాషలూ, ఉరుదూ అరవం భాషలూ మంచినీళ్ళప్రాయం చేసుకొన్నాడు. అనర్గళధారతో మాట్లాడుతాడు. వ్రాస్తాడు.

ఖైదునుంచి రాగానే చక్కనిపిల్ల నొకదాన్ని కట్టబెడితే చెదిరినమనసు కుదుటపడుతుందని, నుంచి సమ్మంధాలు రెండుమూడు తీసుకువస్తే, విశ్వేశ్వరరావు—ఇష్ ఇష్—అన్నాడు.

3

అతని జన్మమంతా నిండిపోయిన కోపానికి విరుగుడు కనపడటంలేదు. ఏంచెయ్యాలో అతనికి తోచటంలేదు. తన బోటివారిని పదిమందిని కలేసి, ఒక పార్టీ చేదామను కున్నాడు. నడపబడేవారూ లేరు, నడిపే మొనగాడూ లేడు. పదిమందిలోనూ తనకున్న భావాలు గట్టిగా మాట్లాడటానికి వీలులేదు. తెల్లవాళ్ళబానిసత్వప్రచారానికి గాంధిమహాత్ముడు ప్రధానవ్యాసంవంటివాడనుకొన్నాడు.

ఇలాంటి ఇనుము నిప్పుల విశ్వేశ్వరరావుకి ఒక్కటే నీరసగుణంవుంది. శిల్పమన్నా, చిత్రలేఖనమన్నా, సంగీతమన్నా గబగబ వెళ్లే అడుగు తక్కున ఆగిపోతుంది, క్రిందికి తిరిగివున్న పెదవుల రేఖలు ఒక్కొక్కప్పుడు ఒకవైపునా, ఒకొక్కప్పుడు రెండువైపులా ప్రసరించి, అతని మొహాన్ని వెన్నెలచేస్తవి. వేసంకాలపు మధ్యాహ్నంనాటి అతనిజీవితం మాఘపూర్ణిమనాటి నిశిరాత్రి ఔతుంది.

ఎల్లోరాలూ, అజంతాలూ చూస్తూ ఆంగ్లేయులని ద్వేషించవలసిన కాలమంతా, కళలలో మునిగి వృధాపుచ్చటం తప్పని వాదించుకుంటాడు. గాని, కళలమధ్య ప్రతిహింసాత్మక కలలు బాగా కనవచ్చునీ సమాధానం చెప్పుకుంటూ దక్షిణాదినివున్న గుళ్ళూ గోపురాలూ, శిలలూ, శిల్పాలూ, విగ్రహాలూ, వితానాలూ, చెక్కడాలూ, చిత్రలేఖనాలూ దర్శనంచేస్తూ గడుపుతున్నాడు జీవితం విశ్వేశ్వరరావు.

4

బొంబాయి పట్టణంలో అలెగ్జాండ్రా రేవులో పి. అండ్ ఓ కంపెనీవారి క్లియోపాత్రా అనే పెద్దఓడ వొడ్డుకు వచ్చి చేరింది, మెట్లు దింపినారు. ఓడలోనుంచి క్రిందికి మొట్టమొదట దిగినవారు పదిమంది ఆంగ్లస్త్రీలు.

హిందూదేశ విచిత్ర కళాసౌభాగ్యాన్ని దర్శించి చూరగొని పోదామని జట్టుగ వారందరూ ఈ శీతకాలంలో బొంబాయిపట్టణంలో అడుగుపెట్టారు. అందరూ ఉన్నత కుటుంబాలకు చెందినవారే! చదువుకున్నవాళ్ళు ఇరవైఏండ్ల

దగ్గిరనుంచి ముప్పై ఏండ్ల వరకు వున్న విలాసవతులు! వాళ్లు పెండ్లిండ్లుచేసికోవడం స్వాతంత్ర్యానికి భంగకరమని పూర్ణం గా నమ్మిన పూవుబోడులు.

ఈ జట్టుకు నాయకురాలు మార్గరెట్టు సల్లివాన్ ముప్పైఏండ్ల వడుచు! ప్రపంచంలోకల్లా అందమైనదేశం హిందూ దేశమని ఆమె నమ్మకం. హిమాలయపర్వతం. సాలిమార్ తోటలు, తాజమహల్, అజంతా వీని అన్నింటికి తలమాణిక్యం గాంధీమహాత్ముడు- ఇవి చాలవా, ప్రపంచానికి ఒక దేశాన్ని నాయకమణిగ చేయటానికని ఆమె వాదన.

బొంబాయినుంచి తిన్నగా శివగ్రామానికివెళ్ళి వారు గాంధీగారిఆశ్రమానికి చేరుకున్నారు. పదిహేనురోజు లా ఆశ్రమంలో, ఆశ్రమవాసులందరితోపాటు ప్రార్థనసమయానికి ప్రార్థనకు వెళ్ళుతూ, అప్పుడప్పుడు గాంధీమహాత్మునితో సత్యాగ్రహం, ప్రేమ, సంతాననిరోధం, యూదులు,ప్రపంచ యుద్ధం, భారతజాతీయత, భగవద్గీత మొదలైన విషయాలను గురించి ఆ అవతారపురుషుని అభిప్రాయాలు చూరగొంటూ కాలం గడిపారు. "వృత్తి-ఆధారవిద్య"ను గురించి తెలుసుకున్నారు.

మగన్వాడి, నల్వాడి, విద్యా-మందిరం మొదలైన ప్రదేశాలకు తీర్థయాత్రలు సాగించి, ఆ తెల్ల స్త్రీలు గాంధీ మహాత్మునిమహత్తత్వాన్ని అర్థంచేసుకొనేందుకుప్రయత్నం చేశారు. అక్కడున్న ఆ పదిహేనురోజులూ ఆ ఆశ్రమ వాసులూ ఇతర గాంధీశిష్యులు వాళ్ళకు చూపించిన గౌరవం, మర్యాద వాళ్ళహృదయాలను ద్రవింపచేశాయి.

డెబ్భయ్యేళ్ళుదాటిన ఆ ముసలివాడు, బోసినవ్వుతో చిన్నబిడ్డలా వున్నవాడు, దివ్యమయిన కళాకాంతులతో అవతారపురుషుడులా తేజరిల్లేవాడు. జ్ఞానపూర్ణమయి, స్పష్టమయిన ప్రేమసుధారసాలు నిండిన వాక్కులు కలిగిన ఆ "మోహనదాసు" వాళ్ళకళ్ళకు అపరయేసుదేవుడులాగ కనబడ్డాడు.

వాళ్ళ జట్టులో ఇరవైఒక్క ఏళ్ళునిండిన 'మేరీ టెంపిల్' అని ఓ అమ్మాయివుంది. ఆ అమ్మాయి బంగారు అందం పిల్ల. బంగారుజుట్టు, విశాలమైన నీలికళ్ళు, వరువం వండించుకొన్న స్నిగ్ధమయిన ఉత్తమజాతి దంతంలా వున్న ఒళ్ళు. ఆమె అందాలలో హిమనాలుకలు కరిగిపోతూవుండేవి. ఆమె పెదవుల్లో కాశ్మీరకుసుమవర్ణం జీరలుసాగేది. సన్నని పొడుగాటి ముక్కు, కోలమోము, గులాబిరేకలచెవులు, ఎప్పుడూ నవ్వుతూ, జీవితరహస్య సౌందర్యం ప్రతిఫలించే ఫాలమూ ఆమెకు దివ్యసౌందర్యం నివేదన లిచ్చినవి.

మేరీకన్య ఎదుటివాడు మాటాడుతూవుండగానే అతని భావం గ్రహించేది. తన కే విషయమయినా నచ్చితే దానినిగురించి మళ్ళీ తర్జనభర్జన చేసుకొనేది కాదు. ఏ కార్యమైనా, తన ఆలోచనాపథంలో మెరుములా ప్రత్యక్షమయితే, ఆ కార్యం నిర్వహించుకొనేదాక నిద్రపోయేది కాదు. అఖిలప్రపంచ శాంతి సంఘాధ్యక్షురాలయిన మార్గరెట్టు సల్లివాన్ శిష్యురాలు మార్గరెట్టు సల్లివాన్కు గాంధీ మహాత్ముడు దేవుడాయెను. అందువలన గాంధీమహాత్ముడికి

చెందిన జాతిలోవున్న మనుష్యులంతా భగవంతుని ప్రక్క-
నున్న దేవతలవంటివాళ్ళనే ఆమె ఉద్దేశం.

బొంబాయిలో దిగినప్పుడు, రైళ్ళల్లో ప్రయాణాలు చేస్తున్నప్పుడు, హోటల్లో భోజనాలుచేస్తున్నప్పుడు కొందరు మనుష్యులు, తమ్ము మోసంచేస్తున్నారని ఆమెకు తెలిసినప్పటికీ, తన సిద్ధాంతానికి ఏదో కొంచెం వ్యతిరేకం సంభవించిందనే భావమే కాని, భారతీయులయెడ ఆమెకున్న ప్రసన్నతాభావానికి ఉపణ్మాత్రమైనా జంకు కలుగలేదు.

భరతదేశపు ఆకాశంలోని నీలిమ "లెపిలస్‌లజూలి" శిలకన్న ఎక్కువ కాంతివంతమైనదట; భరతదేశంలోని నదీనదాల నీరు గ్రీకుదేవతల అంబ్రోసియా (అమృతము)ట. భరతదేశంలోని పువ్వులయొక్క వాసన స్వర్గధామంలో కూడా దర్శనమవుతుందో లేదో అని ఆమె కనుమానం. రెండుచేతులూజోడించి, ఆమె జోహారులివ్వడం నేర్చుకుంది. "సుజలాం. సుఫలాం. మలయజ శీతలాం" అని పాడుతూ పులకరించుకపోయేది.

"జీనెట్టి మెక్డొనాల్డు" గొంతుకకు వన్నెలుదిద్దే గొంతుకతో "వెమవజనతో" అని పాడుకొంటూ కళ్ళు అరమూతలుచేసుకొని వణికిపొయ్యేది. ఆంగ్ల స్త్రీలందరూ మీరాబెన్ను లయితేకాని ఇంగ్లండుకు మోక్షంలేదని ఆమె నిశ్చితాభిప్రాయము.

5

ఉదయసంధ్యానృత్యపరవశుడయిన నటేశ్వరుని పద కింకిణీరవాలు రామప్ప చెరువు చిరుకెరటాలలో లీనమైపోయినవి. లూయీబోధం, బోగైన్‌విల్లా పూలయొక్క కుంకుమ వర్ణం. తెరనుకట్టి ప్రత్యూషమంగళగీతికారవాలను, నేపథ్య గాంధర్వమొనరిస్తున్నది. ఉదయకాదంబినీమూర్తియొక్క అవ్యక్తరూపాలనుంచి ఉదయనృత్యాలోకనాభిలాషులయిన దివ్యులు అనిమిషులై పొడచూపుతున్నారు అంగహార వివిధ కరణోపేతమైన అభినయలాస్యయుక్తలై అప్సరసలు పరమ నటునకు హంగుచేస్తున్నారు రామప్ప దేవాలయంలో ప్రత్యక్షమవుతున్న ఈ దివ్యలీలనంతా దర్శించడానికి గాఢాభిలాషలై, "మార్గరెట్టు సల్లివాన్" జట్టువారా తెల్లవారకట్లకే ఆ దేవాలయానికి వేంచేశారు.

కారులు దిగడంతోనే, అందరికన్న ముందుగా పరుగెత్తుకువెళ్ళాలని అయిదంగల్లో వంతెనదాటింది, సింహద్వారందాటింది, మండపంచేరింది మేరీటెంపిల్, ఆ మండపం ముందర శిల్పవైభవంచాటే స్తంభాలు, ఆ స్తంభాలకు శిఖర స్వరూపాలుగా నాట్యంచేసే నల్లరాతి శిల్పకన్యకలు, ఆ శిల్పసుందరుల నాట్యభంగిమరేఖావిలాసాలను చూసి నిఃశబ్ధురాలయిపోయింది మేరీ. ఆ శిల్పబాలలందరలో ఒక మనోహరాంగి, తన ఆనందంతో మేరీగుండెను చిదిమివేసింది. తదేక దీక్షతో అలాగే చూస్తూ ఆమె నిలబడివుంది

తనవెనకా లేదో చప్పుడయినట్లు కాంచి, చటుక్కున

వెనక్కు తిరిగింది మేరీ. విషాల్ముక్కే చూపులతో రెప్ప వాల్చకుండా, తనకేసి చూస్తున్న ఒక యువకుడు బిర్రబిగిసి నిల్చుఉన్నాడు.

"అవ్రశుతి ఇక్కడలాగ దాపురించావేమిటి?"

తెల్లబోయి మేరీ టెంపిల్ మాటాడలేకపోయింది.

"దేశమంతా పిప్పిచేస్తూ ఎక్కడో మూల దాక్కొని వున్న ఈ కాస్త కళనుకూడా నమిలివేయడానికి వచ్చివ తెల్లరాక్షసిలాగున్నావే నీవు?"

మేరీ భయంచేత కుంచుకుపోయింది. అందమైన ఆమె పెదవులు అప్రయత్నంగా విడివడినాయి

"నీ దేశంపోయి మమ్మల్ని అవహాస్యంచేయడానికా? మేయోపిశాచంలాగ ఇక్కడికెందుకువచ్చావు?" బిర్రబిగుసుకుపోయి మేరీ రాయిపడి శిలావిగ్రహంలా అయిపోయింది.

ఇంతట్లో తక్కినజట్టువాళ్ళంతా అక్కడికి వచ్చారు. వాళ్ళందర్నీ చూస్తూ అసహ్యంచేత కనుబొమలు ముడుచుకుపోగా, పై పెదవి పైకి తిరిగిపోగా ఆ యువకుడు విసవిసనడిచి చక్కాపోయాడు.

మార్గరెట్టు సల్లివాన్ మేరీనిచూచి, ఆ అ... ఏమిటి నీతో ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుతున్నాడని ప్రశ్నవే

ఎక్కడో నీలాకాశంలోంచి ఊడిపడిన పిడుగు తిన్నదానిలా చైతన్యం తప్పిఉన్న మేరీ మార్గరెట్టు లను వినిపించుకోలేదు "మేరీప్రియా! ఏమిటే అలా చు న్నావు పామునుచూచి భయపడే పాశ్చాత్యునిలా?"

"తళుక్కుమని దెయ్యంలా మాయమైన ఆ కుర్రా

డేమైనా అన్నాడా నిన్ను ? వాడిమాటలు మాకుకొంచెం కోపంగానే వినిపించాయి" అని మేరీని వీపుతట్టుతూ మళ్ళీ పలకరించింది మార్గరెట్టు.

మూలమూలలకు చెదరిపోయిన ధైర్యశక్తిని నెమ్మదిగా చేరదీసికొని, గుండెల్లో పదిలపర్చుకొని మేరీ వెల వెల బోయే చిరునవ్వు నవ్వింది.

"ఆ! ఆ! ఏమిటి అన్నావు మార్జీ ! అబ్బే ! ఏమీ లేదు! ఆ కుర్రాడు ఏమన్నాడో నాకూ వినపడలేదు. ఈ ఉదయపు చిరిచీకట్లో ఎవరూ లేరుకదా అని నేనువస్తే ఆ అబ్బాయి కనపడ్డంచేత భయపడ్డాను, అంతే"

ఇంతట్లో హెలెన్ అనే అమ్మాయి "ఏమి అందంగా వుందే ఈగుడి! ఏమి అందంగా చెక్కాడు నందుల్ని ! ప్రతి స్తంభంపైనా తనకున్న కళంతా ధారపోసి నాట్యంచేసే ఈ స్త్రీలవిగ్రహాలను చెక్కినవాడు ఎంతటి మహాశిల్పోకదా!" అన్నది.

సుసి:—"రాతిలో చెక్కాడా, రాతిని కరిగించి పోశాడా?"

నల్లి:—"ఇవి రాతిబొమ్మలు కావర్రా — శాస్త్రంఅంతా కనబరచి ఇనుము కరగించి తయారుచేసిన బొమ్మలుగాని!"

"మేరీ—ఆ దేహరేఖలు, ఆ శరీరసౌష్టవం, ఆ విచిత్ర భంగిమ, ఆ రాతితనంలోని నలుపును మరపింపజేస్తున్నవి కదా, రక్తంపోటెత్తుకువస్తూ, స్నిగ్ధమై, సిక్తమయిన ఆమెశరీ

రమే కనబడుతోంది. ఈ వేళ్ళతో ఆమెను అంటుకొంటే ఆమె ఎంత మార్దవంగా వుంటుందో!"

మేరీ అప్పుడు వెనక్కితిరిగి చూసింది. విశ్వేశ్వర రావు దూరంగా ప్రాకారపు గోడదగ్గర నిలబడి, వాళ్ళ సంభాషణ వింటూ తెల్లవాళ్ళమీద ద్వేషం ఒక నిముషం మాత్రం మరచిపోయి భారతీయకళను నిర్మలహృదయంతో అభినందిస్తున్న వాళ్ళమాటలలోని పూజ్యభావానికి సంభ్ర మించిపోయాడు. మేరీవంక తదేకదీక్షతో చూస్తున్నాడు. అప్పుడాతని మోములో ఆశ్చర్యానందవర్ణాలు తప్ప, ద్వేష వైవర్ణ్యం ఏమీ గోచరించడంలేదు. ఒక చిరునవ్వు ఒక చిన్న మేఘంలోని చిరుమెరుములా కలకలమంటున్నది. ఆ సమయంలో అతన్ని మేరీ చూచింది.

పెద్దపులో, తామసమో, పిశాచమో అని అను కొని భయంపడ్డ ఆ బాలికకూడా అతనికి తెలియకుండానే, అతన్ని ఆవరించిన ఆనందజ్యోత్స్నను చూచి ఆశ్చర్యహృదయ యైనది. ఆ క్షణంలో ఉన్నతరూపుడై గంభీరరేఖాసమంచితు డైన ఆతనిరూపం అతన్ని ఆమెకు దివ్యుణ్ణిగా కనపర్చింది. సుమనస్కయైన ఆ పాశ్చాత్యబాలకు విశ్వేశ్వరునిహృదయం ప్రస్ఫుటంగా ద్యోతకమయింది ఆమె కప్పుడు గుడిలేదు. హిందూదేశంలేదు, ఇంగ్లండులేదు. కాలపథాలలో ఒకయెడ మధురిమలు ఆవహించినయువతి ఆమె. దూరదూరాన ఆ మహానిర్జనస్థలంలో దివ్యుడయిన పురుషమూర్తి అతడు. ఆమె బుద్ధినుండి జాతి తెరలు పటపటమని క్రిందకు జారి కూలి పడి పోయినవి.

6

ఇంతకుముందే ఎంత కర్కశంగా తిట్టినాడు! ఎవరితను? ఎందుకితని కింత కోపం? ఈ దేశంలోని యువకులంతా తెల్లనివాళ్ళని చూస్తే, బ్రిటిషువారిని తలచుకుంటే, ఇంత విషపూరితమైన ద్వేషంతో చూస్తూవుంటారా! యూదులంటే హిట్లరు కోపంవంటిదా వీరిద్వేషం?

అతనిది ఎంత చక్కనిహృదయం! మేరీహృదయనేత్రానికి ఇంగ్లండులోని తన యువకస్నేహితులందరూ జ్ఞాపకం వచ్చారు. మనకుమల్లే వాళ్లూ ఆంగ్లోశాగ్జనుకు చెందిన వాళ్ళు. జాతులన్నిటిలోకి ఆంగ్లోశాక్జను, జర్మనీ నార్డు జాతులుఉత్తమమైనవి వాళ్ళబళ్ళు దేవతలవళ్ళు. స్వచ్ఛమై, నిర్మలమై, సాయంకాల కుంకుమవర్ణాలు ప్రసరించిన ధవళ హిమంలా ఉన్న దేహాలు దేవతలవికాక మరెవరివి?

గుణగణాలలో ఆంగ్లోశాక్జనుజాతి ఉన్నతపథాలలో లేదా? ఆ జాతివారబద్ధాలాడరు. అన్యాయాలు చేయరు. వారి గంభీరత, రాజఠీవి, వీరత్వము సర్వకళలయందూ ఆరితేరినతనము, సర్వదేశాలను అరికట్టి నిలబెట్టిన రాజనీతి.

భారతీయులలో ఉన్న అద్భుతత్వమేమిటి? అనేక యుగాలనుంచి విచిత్రమైన గ్రంథాలు ఉద్భవింపజేశారు... వేదాంత విచారము, కవిత్వము...కాని వీరికవిత్వం షేక్సుపియరుకవిత్వంతోటి తులతూగగలదా?...విచిత్రాతి విచిత్రమైనశిల్పంఉండి ఆలయనిర్మాణం వున్నది, ఈ మాత్రమూ లేకపోతే హిందూదేశంయొక్క గొప్ప ఏమిటి?

పైగా గ్రీకుశిల్పంతో రోమకచిత్రలేఖనంతో డోరిక్కు, కారిన్తియను, రోమక, గాథిక్కు నిర్మాణాలతో ఈ ఆలయాలు తులతూగగలవా?......

పైగా వీళ్ళు రంగులవాళ్లు: లాటినుజాతులైతేనేమి ? శ్లావిర్ జాతులైతేనేమి, యూదులజాతులవాళ్ళయితేనేమి ? మాఘియార్లయితేనేమిటి ? రంగులవాళ్ళకన్న ఎక్కువ కాదూ ? రంగులవాళ్ళు నీగ్రోలకన్న కొంచెం నయం...

"మేరీ, నీ ఆలోచనల కొకపెన్నీ యిస్తాను. ఏమిటీ ఒకటే ఆలోచన? నీ నీలంకళ్ళలో కొన్నివందల ఆలోచనలు మళ్లితిరిగిపోయినవి. నువ్వు తేరిపారచూస్తున్న ఆ ఖుర్రవాడు వేరేచోటుకు వెళ్ళాడు" అని మార్గరేట్ మేరీభుజంమీద చేయివేసింది. మేరీ మొదటిమాటకే ఉలిక్కిపడింది. మార్గరెట్టుమాటలు విన్నకొద్దీ ఆమెచెంపలలోకి అరుణవర్ణాలు పోటెత్తుకువచ్చినవి. ఆమెకళ్ళల్లో సిగ్గులు అలమినవి.

మేరీ:_మార్జీ, నే నో ప్రశ్న అడుగుతాను, నీ హృదయపూర్వకమయిన జవాబు ఇవ్వాలి.

మార్గరెట్టు:_ ఓసీ ! వెర్రిపిల్లా. నే నెప్పుడయినా నా అభిప్రాయాలు దాచుకున్నట్లు నీ వెరుగుదువా ?

మేరీ:_ నీ బండతనానికే నీవంటే అందరూ భయపడతారు హైందవజాతికన్న ఆంగ్ల జాతిఉత్తమమైనదా? కాదా?

మార్గ:- ఇదా నీ ప్రశ్న? ఇన్నేళ్లు నా సావాసంచేసి ఇప్పుడా ఆ ప్రశ్న అడుగుతున్నావు! వారెవా! ఏవిధంగా గొప్పదంటావు? సామ్రాజ్యం స్థాపించటంలోనా, అన్యాయాలు చేయటంలోనా ?

అలాగే హైందవజాతిలో ఉన్న అనేకమైన లోటు ఆంగ్ల జాతిలో లేవని చెప్పవచ్చునా కాదా ?

మేరీ:- ఒకజాతికి ఇంకొకజాతికి అనేకవిషయాలలో తేడాలుంటాయంటావా లేదా? ఆ తేడాలలో ఒకజాతి ఎక్కువ, ఒకజాతి తక్కువా అవుతుందా లేదా ?

మార్గ:- జాతికి జాతికీ తేడాలుండవచ్చు; ఆ తేడాలలో హెచ్చులూ తగ్గులూ ఉండవచ్చు. అంతమాత్రంచేత ఒకజాతి గొప్పది, ఒకజాతి హీనమయినది, ఒకజాతి ఎక్కువది అనేదిమాత్రం నేను ఈషణ్మాత్రమూ నమ్మను. అలా నమ్మేవాళ్ళను చూస్తే నాకు సంపూర్ణమయిన విచారం అని మాత్రం చెప్పగలను.

వారంతా అక్కడనుంచి లేచి, పాడువడిపోయిన ఆ రంగమంటపంలోకి వెళ్ళారు. అక్కడ ఒక స్థంభంలో చెక్కిన దివ్య నటరాజమూర్తి విగ్రహాని కెదురుగుండా కూర్చుని, ఆ బొమ్మయొక్క ప్రతిరూపాన్ని చిన్న చిత్రలేఖన పుస్తకంలో వ్రాసుకొంటూ ఆ యువకుడు వాళ్ళకు మళ్ళీ ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఆ విగ్రహంయొక్క అద్భుత సౌందర్యానికి ఆ కుర్రవానిదీక్షకు ఏదో పరమప్రశంతి వాళ్ళకు గోచరించింది. ఆ నృత్యంలో ఉండే విచిత్రభావం ఎవరు తమకు చెప్పగలరు?

ఒక్క అయిదు నిముషములు వాళ్లు నిశ్శబ్దంగా ఈ దృశ్యంచూస్తూ నిలబడ్డారు. పదిమందీ పదిస్థలాలక్షా, అప్పుడే కాలిజోళ్లు టక్కుటక్కున చప్పుడుచేసుకుంటూ, వివిధ

విగ్రహాలు, ద్వారబంధము, వితానశిల్పము, నందిని, ఏనుగులను తిలకిస్తూ చెదరిపోయినారు.

అతిసన్నని గొంతుకతో శిల్పాన్ని గురించి వ్యాఖ్యానాలు సాగించడం మొదలుపెట్టారు చప్పున విశ్వేశ్వరరావు లేచాడు. అతనికళ్లు విస్ఫులింగాలు రాలుస్తున్నవి.

"హిందువుల పవిత్రమైన దేవాలయాలన్నకూడా మీకు ఈమాత్రం గౌరవంలేదే? సంగనాచిల్లా కాలిజోళ్లు తొడుక్కొని అపశ్రుతిశబ్దాలు మార్మ్రోగిస్తూ ఈ దేవాలయం అపవిత్రంచేశారే. ఈ పవిత్రశిలానృత్యమూర్తిసన్నిధానాన్ని శిల్పసత్యానికై అన్వేషిస్తున్న ఓ మనుష్యునిపట్ల అయినా మీకు దయఅన్నా లేదే మీ ఆ యెత్తుమడమల కింద ఎంతకాలంవరకూ భారతీయహృదయాలు చిమ్మటగొట్టాలులా రక్తాలు చిమ్ముతూండగా నలిపి నలిపి తొక్కగలరు?" అని గుప్పిడిచూపిస్తూ "మీ ఆఖరిదినాలు వచ్చాయి. ఏ పూంజీవాదాలవాళ్ళయినా ఇంగ్లీషువాళ్ళకు మెలిమొగుళ్లు హిట్లరు, ముసోలినీ–వాళ్ళకడుపులు చల్లగా ఆంగ్లజాతి, ఈ శతాబ్దాలపాపపుమంటల్లో పడి భగ్నమయిపోయే......

మార్గరెట్టు—చిరునవ్వుతో– "ఏమయ్యా! క్షమించు. ఇది పాడుదేవాలయంకదా! అని జోళ్లు తొడుక్కువచ్చాం. పాడుదేవాలయం అయితేమాత్రం, ఇది పవిత్రమైన శిల్పదేవాలయం. జోళ్ళువిడిచి రావలసిందే. ఈ శిల్పానికి మేము కొత్తవాళ్ళమవడంచేత అర్థంచేసుకోవడానికని మాట్లాడుకున్నాము. మనస్ఫూర్తిగా మా అందరితరఫున మిమ్మల్ని

క్షమాపణ వేడుతున్నాను. .మీ బొమ్మ అయినదాకా పైనే తిరిగివస్తాము" అని చిరునవ్వు నవ్వుతూ తనజట్టు యావన్మందితోను రండని సైగజేసి, వాళ్ళతో పైకిపోయింది.

ఖస్ ఖస్సని బుసలుకొట్టుతూ మాట్లాడిన విశ్వేశ్వరరావు విభ్రాంతిపొంది, తనది జయమో అపజయమో నిర్ణయించుకోలేకపోయాడు. అందాలు పుణికిపుచ్చుకొన్న ఆ శ్వేతబాలిక చిరునవ్వునవ్వుతూ తనవైపుకు వారచూపులు ప్రసరింపజేసి వెళ్ళిపోయింది.

ఎంత అందంగా వున్నది! శ్వేతజాతుల్లో అందమైనవాళ్లుంటారా? దేహసౌష్ఠవంలో భారత నారీమణులు ప్రపంచంలోని తక్కిన స్త్రీలకన్న అందమయినవాళ్ళు కారా? ఒకవేళ బాహ్యసౌందర్యంలో కొందరు పాశ్చాత్య జాతులస్త్రీలు హైందవనారీమణులతో సమానమైనా హెచ్చయినా, అంతస్సౌందర్యంలో వాళ్లు ఎట్లాపోలగలరు? కాని ఆ అమ్మాయి .ఏవో శిల్పసౌందర్యాలను సేకరించుకొన్నది.

అయినా వీళ్ళసంగతి? విశ్వేశ్వరరావు గబగబ రెండంగల్లో వేరేవక్కనవున్న దేవాలయంలోని శిల్పం చూస్తూవున్న ఆ యువతీమండలిదగ్గరకు పోయి వాళ్ళకు జోహారించి, "నన్ను మీరంతా క్షమించాలి. ఈ శిల్పాలను గురించి నేనంతా చెప్పడానికి మీరు అనుజ్ఞయిస్తే, మీరు నన్ను క్షమించినట్లు ఎంచుకొంటాను" అని పలికినాడు.

మార్గరెట్టు నవ్వుతూ "అలాగే రండి. కొంచెం చెప్పండి; మా కృతజ్ఞత అందుకోండి" అన్నది.

ప్రతి శిల్పందగ్గరికి వాళ్ళను తీసుకువెళ్ళి దానిని గూర్చి విశ్వేశ్వరరావు చక్కనిభాషలో గంభీరమయిన భావంతో విపులంగా చెప్పాడు. కొద్ది వాక్యాలలో భారతీయ శిల్పలక్షణాలనుగురించి వాళ్ళకు బోధపరచాడు. భారతీయశిల్పానికీ పాశ్చాత్యశిల్పానికి ఉండేభేదాలు అనర్గళంగా ఉపన్యసించాడు.

"ఇక్కడనుంచి మీరు ఎక్కడికి వెడతారు?" అని ప్రశ్నించా డతడు.

మేరీ:- గాంధీమహాత్ముని ఆశ్రమంలో పదిహేనురోజులున్నాము. వార్ధావెళ్ళి అజంతా, ఎల్లోరా, ఎలిఫెంటాలు మాత్రమే చూశాము. అక్కడనుంచి తిన్నగా హనుమకొండ, ఒరంగల్లు చూసి ఇక్కడికి వచ్చాము. హిందూదేశము యావత్తూ చూడాలని సంకల్పంఉంది."

విశ్వే:- అట్లయితే ఇక్కడినుండి అమరావతి, నాగార్జునకొండ చూసుకొని, అక్కడినుంచి హంపి, బిజాపూరు, బాదామి, హాసనహళ్ళి యాత్రలు సేవించుకొని; పెనుగొండ, తాడిపత్రి, లేపాక్షి వెళ్ళి మైసూరులో హళేబీడు, బేలూరు, శ్రవణ బెళగొళయాత్రలు సేవించవచ్చు. నేనున్నూ లేపాక్షివఱకు మీతో వస్తాను—మీకు నారావడం ఆక్షేపణ లేకపోతే.

7

వాళ్ళతో మైసూరుదాకా యాత్రలు సాగించాడు విశేశ్వరరావు. ఎక్కడో అణిగివున్న అతనిలోని మర్యాదంతా ఉబికివచ్చింది మార్గరెట్టుకు విశ్వేశ్వరరావుకూ అహింస, జాతిభేదాలు, కళలు, సాహిత్యమూ మొదలయిన విషయాల్ని గురించి వాదాలు జరుగుతూవుండేవి. విశ్వేశ్వరరావు కోపం విపరీతరూపం తాల్చేది. అతడు మేరీ అందం చూచి భరించలేకపోయేవాడు.

ఆతనిలోని భారతత్వము లోలోన గాలివాన రేగింది. మింగబోయేకప్పను పాము వెంబడించినట్లు వాళ్ళతోకూడా అతడు ప్రయాణాలుచేసినాడు.

వాదనలోని కరకుతనమూ, విజ్ఞానమూ అతనిలో వెలుగునీడలు అయ్యాయి. ప్రతి వాదనవిషయములోనూ అతనిద్వేషం ఉడుకెత్తుకొని, ఉబుకెత్తుకొని, పరవళ్ళు తొక్కుతూ ప్రవహించింది. అది 'గైసరు' లా వేడినీటి ఊటలా ఆకసం అంటేటట్లు గబుక్కున వస్తూవుండేది.

ఆతనికున్న అపారజ్ఞానం ఆ పాశ్చాత్యస్త్రీలను ఆశ్చర్యంలోముంచింది. అతని ద్వేషానికి వాళ్ళలో కొందరు ఒణికిపోయ్యారు. ప్రతి భారతీయయువకుడు ఇల్లాగే ఆంగ్లేయులను ద్వేషిస్తున్నాడా ?

నెల్లీ మార్గరెట్టతో అనేకసార్లు "ఎందుకీ రాక్షసుణ్ణి కూడా తిప్పుకోవడం" అని కోపంతో వాదించింది. మేరీ తప్ప తక్కినవాళ్లు ఆమెవాదాన్ని బలపరచారు. కాని మార్గరెట్టు చిరునవ్వు నవ్వుతూ—

'నా ప్రియబాలికల్లారా! నాకు పాలంపేటగుళ్ళో ఒక దీక్ష అంతరాత్మలోంచి ఉద్భవించింది. రెండు రాత్రిళ్ళు ప్రార్థనతో ఆ భావము సత్యమైందా? కాదా? అని భగవంతుని ప్రశ్నించుకున్నాను. ఈ విషయం యావత్తూ గాంధీమహాత్మునకు వ్రాసుకున్నాను. ఆయన జవాబు—నన్నాశీర్వదిస్తూ-రానివ్వండి; ఈ బాలకుడు మనల్ని చంపుతాడా? చంపనీ! ఈలాంటివాళ్ళ ద్వేషానికి మనం ఆహుతి కావడం ఎంత విచిత్రమైన పవిత్రమైన దానము ప్రేమతో బలిదానం ఈ పుద్యమాన్ని అరికట్టదా?" అని అరమూతలైన చూపులతో దివ్యహాస నృత్తాలైన పెదవులతో పలికింది. వెంటనే మేరీ ఆమెను గాఢంగా కౌగిలించుకుంది.

"ప్రియా! నాకున్న అనుమానాలు పటాపంచలు చేశావు. ఈ రాత్రి ఒక రహస్యం నీతో చెప్పి, నా హృదయ తాపం ఉపశమనం చేసుకుంటాను" అని అన్నది.

తక్కినవాళ్ళంతా, "ఏమిటి మేరీ! గాంధీగారు రహస్యాలు ఉండకూడదన్నారు కాదా?" అని ఒత్తిడిచేశారు. చిరునవ్వు నవ్వుతూ మేరీ, 'తొందర పడకూడదు. స్పష్టత పొందని ఆలోచనలు అప్పుడే వ్యక్తంచేయలేను. అది సరి గాదూ? మార్గీ!" అని మార్గరెట్టువైపు చూసింది. నవ్వుతూ "అలాగే మేరీ!" అంది ఆమె.

అందరూ నవ్వుతూ ప్రయాణం అయ్యారు విశ్వేశ్వర రావు వాళ్ళదగ్గర సెలవుతీసుకొని గబుక్కున మద్రాసుతిరిగి వచ్చాడు.

దారిపొడుగునా మేరీ కన్యామూర్తే అతని యెదుట

మేఘశకలంలా గోచరిస్తున్నది. పువ్వుని కమ్మిన నల్లనితుమ్మెదలా అతనిద్వేషం చుట్టూ ఝుమ్మని తిరగడం ప్రారంభించింది. ఆతనిహృదయం పుష్పంమధ్యాన అల్లరిచేయకుండా, తేనెలు తాగుతూ, దాగుకుంటూ, ఏదో ఒక భావం, ఏదో ఒక కోర్కె, ఏదో ఒక అనుభూతి!

మేరీమాటలు, మేరీపాటలూ, మేరీనడక, మేరీవాదన, మేరీ శిల్పహృదయం......ఆమె భారతీయ శిల్పదేవాలయం యొక్క ప్రథమ ప్రాంగణంలోకి ప్రవేశించింది.

"ఎందుకు ఈ దేవాలయానికే ఆమె రావాలి? ఆమె నా హీన పాశ్చాత్య శిల్పశిథిలత్వాంలోనే హ్లాదనీ, ఎవ రామె భారతీయ మహాశిల్పసత్యాన్ని గోచరింపచేసుకొనే అధికారం సంపాదించడానికి?

"పోనీ, ఈనీచ స్త్రీలను తనదేశం వదలనీ! వాళ్ళతో పాటు తమదేశసౌభాగ్యం తమకే ఉండనీ! దేశంలోని సువర్ణ రాసులు, దేశంయొక్క మహాసౌభాగ్యమైన అభిమానమూ, మానమూ, స్వేచ్ఛా తస్కరించుకుపోయింది పోక, ఈ కజిన్సులు, ఈ హోవెల్సులు, ఈ క్రాసురెస్టులూ, ఈ క్రూడ్లేలు, ఈ గిల్లులు, ఈ మేరీలు మా శిల్పంకూడా తస్కరించుకుపోవాలీ?

అతనికళ్లు విషవాయువులు వీచే నాభీసుమాలయ్యాయి. అతని పెదవులు పళ్ళల్లో, ఎలుకబోనులా బిగుసుకు పోయ్యాయి.

ముష్టిపట్టి అతడు బల్లను గట్టిగా గుద్దినాడు...... వాళ్ళతో ఉన్నప్పుడు తనకంత పిరికితనమెందుకో? వాళ్ళను

బాధపెట్టలేకపోయినాడు. వాళ్ళకు అంత సేవచేయడమేమిటి తాను? వాళ్ళసేవకుడిలా టిక్కట్టుకొన్నాడు. బళ్ళు మాట్లాడాడు. కూడావెళ్ళి ప్రతిశిల్పంయొక్క అర్థమూ, అందమూ, ఆనందమూ వర్ణించి చెప్పాడే. ఎంతచచ్చుహృదయం అయిపోయింది!

మేరీకన్య తన్ను మంత్రంవేసినట్లు తిప్పిందే! తియ్యటి గొంతుకతో కబుర్లు చెబుతోంటే, ఏదో మమతతో కాంక్షతో గాఢ సంతోషంతో విన్నాడు కబుర్లు......

ఇప్పటికే ఆరోజున జరిగిన ఒక విషయం ఒల్లు జల్లు-జల్లుమనిపిస్తోందే. ఆరోజున తాను లేపాక్షి చిత్రలేఖనం, శిల్పం అతిమాధుర్యంగా వర్ణిస్తూ, వాళ్ళందరికి హృదయాలు ఉప్పొంగజేసినమాట నిజం. ఆ రాత్రి వెన్నెట్లో లేపాక్షి బసవయ్యను తిలకిస్తూంటే తనకళ్లు చమరించినమాట నిజం, ఆ ఉన్నత ఉత్తమ శిల్పంప్రక్క తాను ఒక శిల్పంలా అయిపోయినమాట నిజం కాని...తన వెనకనే...వచ్చి...ఆ మేరీకన్య...తన రెండుబుజాలమీద చేతులువేసి...'వెన్నెట్లో శివునిలా నిలబడ్డావు— పార్వతికోసమా విశ్వేశ్వర్?' అని ప్రశ్నవేస్తూ నా వీపున... ఆమె హృదయం తాళగతులు లయింపగా, అని...ఒక నిమిషం...ఒకేనిమిషం...పక్కకు వచ్చి నిలుచున్నది...తనకుకలిగిన పులకరాలు, ఒళ్ళువేడి, హృదయంలోమత్తు...ఏమో ఏమో...అతి-అతి భావాలు! వీళ్లు సైరను తియ్యని పాటలతో మోహంపెట్టి, తనుమంత్రములో పడవేసుకొని, రక్తం పీల్చే గ్రీకు ఢాకినీ వనితలా?

ఆ మేరీ! —ఏమి ఆమె అందం...ఎందుకు వాళ్ళని తిట్టుకోడం. "ఓయి వెఱ్ఱిమొగపు విశ్వేశ్వరరావూ! నువ్వో వట్టి వాజమ్మవు. నీ అగ్ని చల్లారింది. నీ హృదయం చచ్చింది. నీ అభిమానం అధోగతిపాలయింది. నీ దేశభక్తి కుళ్ళి—పోయింది లే...ఏడు, నెత్తినోరూ బాదుకొని, గాజులు తొడిగించుకొని, వంటచెయ్యి, జజ్జమ్మా, చచ్చుమ్మా!"

9

"మేరీ, చిన్నఫోటో బాగా తీశావే! ఏమిటే అతిగా పరికిస్తున్నావు ఆ విశ్వేశ్వరరావు బొమ్మను?" అని నెల్లీ మేరీని పలకరించింది.

వాళ్ళంతా మధుర దేవాలయం చూస్తున్నారు. తిరుమలనాయకుని మహాభవనం చూశారు. మండపం చూశారు. తెప్పాకులం చూశారు. మేలగోపురాలు పరిశీలించారు.

మీనాక్షీ గుడియెదుటఉండే లోనిమండపంలోని విగ్రహాలని సందర్శిస్తున్నారు. తిరిగి తిరిగి నృత్యమూర్తి అయిన శారదాదేవి విగ్రహంకడకు వచ్చారు. ఆ విగ్రహంయొక్క చిత్రం ఓటి_ విశ్వేశ్వరరావు_ చక్కని రేఖాచిత్రంగా తన స్కెచ్చి పుస్తకంలో వ్రాసుకొనిఉన్నాడు. ఆ రేఖాచిత్రం చాలా అందంగా చిత్రించినాడు. "ఆ చిత్రం, అందుతో బాటు తనూ ఈ విగ్రహంచూస్తే జ్ఞాపకంరాగా అతనికి తెలియకుండ నేను తీసిన అతని ఛాయారూపం చూస్తున్నాను నెల్లీ!" అన్నది మేరీ. నెల్లీ పకపక నవ్వింది.

'ఓసి నంగనాచీ! నా దగ్గిర దాపరకం వద్దు. థియసాఫిష్టులలా భారతీయులంటే ప్రేమించడం నేర్చుకున్నావేమిటి?' అన్నది.

"నీ మాటలు విపరీతంగా వున్నాయి నెల్లీ!"

"నిన్ను నేను జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తున్నాను. ఒకటిలే, నువ్వు ఇదివరకే, ఎందరి యువకులతోనో జాగ్రత్తగా మాత్రం సరదాగా గడిపావు. ఒకళ్ళిద్దర్ని ప్రేమించాననుకొన్నావు. అల్లాగేనా ఈ విశ్వేశ్వరరావు వ్యక్తిన్నీ?"

"నెల్లీ! నీకు ఈ జన్మలో వేళాకోళంగుణం పోయేది ఎప్పుడే!"

తిరిగి వాళ్ళంతా రహదారిబంగళాకు జేరుకున్నారు.

నెల్లీ మళ్ళా మేరీని ఒంటరిగా కలుసుకొని, "మేరీ! నువ్వు మార్జితో ఏమి మాట్లాడిందీ నాకు తెలియజేయక పోయినా, నేను ఊహించుకోలేక పోలేదు. మార్జి జాతికీ జాతికి ఎంత తేడా లేదని వాదించినా, ఒక పథంలోంచి ఆ వాదన నేను ఒప్పుకున్నా, స్త్రీ-పురుష సంబంధంవిషయంలో నువ్వు కోటివాదనలు తీసికొనిరా, మీరు నన్ను ఒప్పించలేరు" అని తీవ్రముగా వాదించింది.

"ఇప్పుడు నీసలహా అవసరమేమొచ్చింది నెల్లీ? నువ్వు కాదూ కూడదూ వాదిస్తాను అంటావూ? అయితే నీవాదన నీకే అప్పజెప్పుతాను. సాధారణ హీనవిషయాలలో జాతి తేడాకు నాకు అభ్యంతరం లేదుగాని, ఉత్తమమైన కళలవిషయంలో, స్త్రీ పురుషసంబంధం విషయంలో, భగవంతుని విషయంలో, జాతిమతభేదాలు ఎంతమాత్రమూ ఉండకూడ

దని నా ఘట్టివాదన. అంతే అంటుంది మార్జి. అదికాకుండా నేనొక రహస్యం మార్జితో మాట్లాడానన్నావు. అది ఏమిటో విను: విశ్వేశ్వరరావు వెట్టిగా దేశభక్తి అని అనుకొని, అతి ద్వేషహృదయుంకలవాడై ఉన్నాడు

మహాత్ముని ఆదేశప్రకారం, ఆ యువకుడికి మనం అహింసామహావ్రతదీక్ష ఇవ్వాలి అని మార్జితో చెప్పితే, ఆమె ఎంతో సంతోషముతో సెహబాస్ అన్నది. అది ఈనాటిసంగతి, నీకు తృప్తి అయిందా ?"

"ఏమిచేశారు మీరు? అతడు మరికాస్త ద్వేషంతో మండిపోయాడు. మీరు వాడిదారిని వాణ్ణిపోనీక గాంధీ అంతవాడు చేయలేని పిచ్చిపిచ్చి పనులుచేయబోయి, పీకల మీదకు తెచ్చుకుంటారు."

10

మధురనుంచి యాత్రలు సాగించుకుంటూ వారు చెన్నపట్టణం చేరుకున్నారు. అక్కడ మైలాపూరు కపాలేశ్వరాలయాల్ని చూచారు. ఆ దేవాలయంలో విశ్వేశ్వరరావు వీళ్ళకు ఎదురొట్టలు ఇచ్చాడు. నెల్లి మేరీనిచూచి పరిహాసంగా చిరునవ్వు నవ్వింది. ఆ చిరునవ్వు విశ్వేశ్వరరావు చూచాడు, దానిభావమూ గ్రహించాడు. మనస్సులో ఉగ్రుడైపోయాడు.

విశ్వేశ్వరరావును చూడగానే మేరీగుండెకొట్టుకున్నది. మార్గరెట్టు ఆనందంతో విశ్వేశ్వరరావును బహూకరించి, తమతో రమ్మని ఆహ్వానించింది.

ఆ గుడి చూస్తున్నంతసేపూ విశ్వేశ్వరరావుకూ మార్గరెట్టుకు భారతీయ జీవితాన్ని గురించి వాదోపవాదాలు పెరిగాయి.

భారతీయులు అఖండప్రయత్నంచేసి శుభ్రజీవితం అలవాటుచేసుకోకపోతే ఈ ఉత్కృష్టజాతిఅంతా నశించిపోతుంది అని మార్గరెట్టు.

ఈ హీనస్థితికి కారణం ఆంగ్లేయులే అనీన్నీ, దేశాన్ని పీల్చిపిప్పిచేస్తే ఈలాంటిజీవితం తమకు వచ్చిందనీఅతనివాదన.

అక్కణ్నుంచి అందరూ కలిసి 'కానమెరా' హోటలుకు వెళ్ళారు. అందరూ తమ గదులకు దుస్తులుమార్చుకోనేందుకు పోయారు. హోటలుహాలులో మార్గరెట్టూ విశ్వేశ్వరరావూ వాదించుకుంటూ కూచున్నారు.

"మీరు హిందూదేశక్షేమమే నిజంగా కోరేవారైతే అందుకోఐకే లండనులో 'భారతీయ సంపూర్ణ స్వరాజ్య సమితి ప్రారంభించి పనిచేస్తున్నవారయితే, మీవాళ్ళంతా సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యం ఇచ్చి వెళ్ళేందుకు ఎందుకు ప్రయత్నం చేయరు ?"

"ఏమండీ ? అందరూ ఒక్కఉద్దేశం కలవాళ్ళవుతారా ? మా దేశంమొత్తంమీద ఏ వేయిమందో, ఈ క్షణమే భరతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం ఇవ్వాలనేవాళ్లు ఉన్నారు. పదివేలమంది ఏ కొద్దిసంవత్సరాలల్లోనో ఇవ్వవచ్చుననేవాళ్ళు ఉన్నారు. అసలు ఎప్పటికీ ఇవ్వరాదనేవాళ్లు కోట్లు."

"అందుకనే దెబ్బకు దేవేంద్రలోకం అన్నట్లు, భరత

దేశపు ముష్టి యొక్క బరువూ బలమూ చూపిస్తేనే మీవాళ్లు లొంగుతారని మా నమ్మకం."

"అలాటివాళ్ళు ఏ లక్షో రెండు లక్షలో గా వుండేది."

"తక్కినవాళ్ళంతా, భరత దేశం బ్రతికి ఉన్నన్నాళ్లూ ఆంగ్లేయపాదధూళి శిరస్సునధరించే బ్రతకాలి అని నమ్మే వాళ్ళనా మీ ఉద్దేశం?"

"అదికాదయ్యా, అహింసాధర్మంవల్ల సంపూర్ణ స్వారాజ్యం స్థాపించాలి అని నమ్మేవారు."

"అయితే ఏవి వారిపనులు, వారిఫలసిద్ధి?"

"నమ్మడానికి, నమ్మకానికితగినట్లు జీవితాన్ని అనుసరించేటట్లు చేయగలశక్తి ఉండడానికీ ఎంతోదూరంవుంది ఆ దూరం క్షణక్షణమూ మహాత్మునినాయకత్వంక్రింద తగ్గించుకుంటున్నారు భారతీయ ప్రజాలోకము"

"ఓహోహో! ఇది మాకు ఒక ఆంగ్లస్త్రీబోధించడం!"

"హేళన ఎందుకు వీరపురుషుడుగారూ! నా జీవిత సర్వస్వముతో నమ్మినవిషయం అది అది నాబోధకాదు, మహాత్ముణ్ణి నేను అర్థంచేసుకున్నరీతి అది."

ఆమె మాటలలోని నిర్మలత్వమూ, ఆమె కళ్ళల్లోని నిశ్చలత్వమూ, ఆమె దరహాసంలోని కరుణామయత్వమూ అతనికి సిగ్గుపుట్టించాయి

"క్షమించండి మార్గరెట్టుగారూ! నాలోని ఆవేశం చేత అన్నమాటలు అవి. మీ నిష్కల్మషహృదయము నాకు సంపూర్ణముగా ద్యోతకముఅయ్యింది. అహింసవల్ల లోకంలో శాంతి అవతరిస్తుందని అనుకోవడం శుద్ధవెఱ్ఱి అని నా

నమ్మకం. అహింసాతత్వార్థమూ, దాని తర్కమూ, జ్ఞానమూ నాకేమాత్రమూ హృదయానికి తట్టలేదు ద్వంద్వాతీతుడయిన భగవంతునికి ద్వంద్వాలు ఉండుంటాయని నమ్మకంకదా! అల్లాంటప్పుడు భగవంతుడు అహింసాస్వరూపుడని వాదించడం ఏమిటి ?"

"అదికాదయ్యా!: భగవంతుడు ద్వంద్వాతీతుడనే శ్రీ మహాత్మాజీకూడా చెప్పేది. స్థితప్రజ్ఞుడైనవాడూ, భగవంతునిలో లీనమైనవాడూ అయినవాడు సిద్ధుడు సాధకుడు ప్రపంచంలో ఉన్నవాడు.

ప్రపంచంలో ఉన్నవాళ్ళకు ద్వంద్వాలలో ఒకటి మంచిది ఒకటి చెడుగు.. వెలుగుమంచిది చీకటి బాధ- ఆ వెలుగుయొక్కతత్వం ప్రేమ, విశ్వేశ్వరరావుగారూ!..."

"ఆ సిద్ధాంతాలన్నీ విన్నాను. నాకు నవ్వొస్తుంది-- అందులో మా వేదాంతాలలో పుట్టిపెరగని మీరు ఎల్లా తెలుసుకోగలరు?"

"ఇదివరదాకా పంటకులేని భూములు, ఎరువువేసి దున్నితే, ఎలాంటిపంటవేసినా, అద్భుతంగాపండవలయ్యా?"

అక్కణ్ణుంచి విశ్వేశ్వరరావు పిడిదికి చక్కాపోయాడు.

11

వాళ్ళతో ఆంధ్రదేశంఅంతా తిరిగి తన ఊరుకూడా వాళ్ళను తీసికొనివెళ్ళినాడు విశ్వేశ్వరుడు.

ద్వేషము అనుకుంటూనే అతడు వాళ్ళకిచ్చిన సత్కారమూ, ఆతిథ్యమూ వర్ణనాతీతమైనాయి. విశ్వేశ్వరరావు

తల్లితో వాళ్లు ఎంతో ప్రేమతో వ్యవహరించారు. విశ్వేశ్వరరావుతల్లి వాళ్ళను హృదయానికద్దుకుంది.

ఆమె సత్సంగంలో చేరడంవల్ల తన పూర్వాచార పరాయణత్వాన్ని దయాల్‌బాగు పవిత్రభూములలో ప్రేమ గురునకే సమర్పించిన మనిషి. సర్వదా భజనాధ్యానము లలో భగవంతుని అర్చించే భక్తురాలు.

ఆమెకు ఈ ఆంగ్లస్త్రీలు తన యింటికిరావడం. పరమ సంతోషమైనది. ఆమెను ఆ ఆంగ్లవనితా సమూహము హృదయమూర ప్రేమించినది.

మేరీటెంపిల్ ఆమెతో విశ్వేశ్వరరావునుదగ్గరఉంచు కొని, ఆతడు భాషాంతరీకరణం చేస్తూండగా, విశ్వేశ్వర రావు బాల్యచరిత్రం అంతా అడిగితెలుసుకొంది. విశ్వేశ్వ రుని జైలుకష్టాలు, ఆతని సహజప్రేమహృదయము, అతడు ఎల్లప్పుడూ ఏదోరూపంగా దీనజనులకుచేసే సేవా, ఇంకా ఎన్నోఎన్నో తెలుసుకుంది. తాను భారతీయజీవనంలోని అద్భుతఘట్టాలు దర్శించినచిత్రాలు ఆమెకు చూపించింది. చిన్ననాటి ఫోటోలు రెండు ఆమెనడిగి తీసుకునిదాచుకుంది. అతని ప్రతిరూపాలు ఆతని వివిధభంగిమలతో ఆతని వివిధ కళలలో చిత్రించుకున్నది. ఆ బొమ్మలు ఎవ్వరికీ చూపించ లేదు.

... ...

ఆంధ్రదేశమంతాతిరిగి వాళ్లు భువనేశ్వరము చేరు కున్నారు. భువనేశ్వరములో విశ్వేశ్వరుడు తాను చిత్రించిన

"జగన్నాథరథము" అను చిత్రమును ఆంగ్లస్త్రీ మండలానికి చూపించాడు.

వాళ్లు ఆ బొమ్మనిచూచి భయపడిపోయారు. వాళ్లు అతనిహృదయంలో ఎంత ద్వేషము, ఎంత క్రోధము, ఎంత హింస గూడుకట్టుకుని పేరుకుపోయినవో చూసి గజగజ లాడారు. మేరీటెంపిల్ కళ్ళవెంట బొటబొట పదహారు చుక్కలు రాలినవి. ఆమె అన్నది. "మమ్మల్నెంత ద్వేషిస్తున్నావు విశ్వేశ్వర్!" అని...

ఆ ముక్కలకు విశ్వేశ్వరుడు ఎంతో సిగ్గుపడిపోయాడు, కుంగిపోయాడు; ఆ సిగ్గుతో దహించుకుపోయాడు; ఆమెకంట నీరు సుడులుబోయి, ఆ బిందువులు అమృతపు చినుకులై ఆతని హృదయాన్ని దహించివేసినవి.

అమృతమే కాలకూటమైనది. వాళ్ళఎదుట నిలువున కుంగిపోయిన మోముతో కాళరాత్రులుకమ్మిన కళ్ళతో భయంకరదోషి ననుకుంటూ, విశ్వేశ్వరుడు దహించుకు పోయాడు...

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. గబ గబ మేరీ గదిలోనికి పారిపోయింది. చురచుర విశ్వేశ్వరరావును అతి కోపంతో చూచి, నల్లీ ఆ బాలికవెనకాలే వెళ్ళబోతే మార్గరెట్టు ఆమెను కనుసన్నలతో ఆపుచేసింది.

చేతులు కట్టుకొని తూలుతూ విశ్వేశ్వరుడు తన బసకు వెళ్ళిపోయాడు...

అతనిలో గాలిదుమారాలు రేగాయి.

ఆ దుమారాలను అణిచివేస్తూ ఆమె కంటిబిందువుల జడి గాలివాన అయ్యింది.

ఆ సాయంత్రందాకా విశ్వేశ్వరుడు తిండి తినకుండా తన బసలోనే పండుకొనిఉన్నాడు. అతనిచుట్టూ చీకట్లు అలుముకొన్నాయి. ఆతనిలో చీకట్లు గడ్డకట్టుకుపోయినవి. ఆతని రక్త ప్రవాహం పూర్తిగా ఆగిపోయినట్లయింది.

ఆ సాయంకాలపు ధూప్ ఛాంహాలోమెల్లగా అడుగులువేస్తూఒంటరిగా విశ్వేశ్వరరావు తలవాల్చుకొని, పరశురామేశ్వరదేవాలయానికి పోయి వెలుగువెనక నీడరూపం (సిల్‌హౌట్)గా కనపడే ఆ గుడిని చూస్తూ చూచీచూడని చూపులతో చతికిలబడి ఉన్నాడు.

ఇంతలో చీకటి ఎక్కువౌతూఉన్న ఆ సంధ్యలో అతని భుజంమీద ఒక చల్లనిహస్తం— ఆ హస్తము ఒక పావురము ఒకబురుజుమీద వాలినట్లు వాలింది.

అతనిఒళ్లు మరుపులలో తూలింది. అతడు జలదరించిపోయాడు. అతనిహృదయంకరడు తనలోంచి కరిగిపోయింది.

ఆతడు నెమ్మదిగా వెనక్కు తిరిగాడు ఆతనివెనక మెరిసిపోయేనక్షత్రాల్లాంటికళ్ళతో తన్ను కలకలచూపులుచూస్తూ మేరీటెంపిల్ కూచునివుంది.

ఏదో మత్తువిడిచిన వానిలా చటుక్కున విశ్వేశ్వరుడు ఆమెవైపుకు మరలి ఆమె రెండుచేతులూ తన చేతులతో అదిమిపట్టుకుని—

మేరీ! మెరీ! నువ్వు నా జీవితంలోకిఎందుకు ప్రత్యక్షమయ్యావు? నాప్రేమ విశ్వాలనుపార్లి, శూన్యాలు ఆక్ర

మిస్తూంది.........నన్ను నువ్వు ప్రేమించగలవా?" అని ఆమెఎదుట తలవంచినాడు. అతని ప్రేమకు ఆమె కరిగి పోయింది.

"ఎందుకు ప్రేమించలేను?"

"నిజంగా, నిజంగా!!!"

ఆమెను అతివేగంతో తన కౌగిలిలోకి లాక్కు న్నాడు,

ఆమె అతని కౌగలింతలో వివశయైపోయినది. ఆమె అతని మోమును అగాధప్రేమతో చూచినది.

అతడామె పెదవులనుండి దివ్యమైన, నిర్మలమైన, దీర్ఘమైన ముద్దుకొన్నాడు.

ఆమె కనకాంబరకాంతిరూపమైన గంధరాజపుష్పపరీ మళాత్మకమైన, వేదనాతీతమైన, మహాపవిత్రమైన ముద్దు నాతనికి వరమిచ్చినది...

"ఆ నృత్యమూర్తికడ క్రోధమూర్తివైన నిన్ను చూసినప్పుడే నా మనస్సు నా ప్రాణము నీకు అంజలి ఘటిం చాయి భారతీయుడా!"

"ఇది నిజమా మేర్‌బాలికా! నా దివ్యరాజ్ఞీ!ఆంగ్లేయ యువతి ఈ దీనుణ్ణి ప్రేమించడం అసంభవంకాదూ? నే నిది మహాస్వప్నం అనుకుంటున్నాను."

"నా రాజా! నా ప్రాచ్యపతీ! నీ హేళన ని న్నింకా వదలలేదూ?"

"హేళనకాదు మేరీ ప్రియతమా! ఈపరమేశ్వరుణ్ని, ఈ ప్రథమతాత్రికుణ్ని అడుగు...అడుగూ!"

... ...

ఆ రాత్రి బంగళాలో మార్గరెట్టు వరండాలో పడక కుర్చీమీద కూర్చుని నెహ్రూ జీవితచరిత్ర చదువుకుంటున్నప్పుడు మేరీనడుముచుట్టూ విశ్వేశ్వరుడు చేతినిచుట్టిన్నీ. విశ్వేశ్వరుని బుజంమీద మేరీ తలవాల్చిన్నీ, మార్గరెట్టు ఎదుటకువచ్చి, ఆమెపాదాలకడ ఆ ప్రేమికులు మోకరిల్లారు.

మార్గరెట్టు చటుక్కున నుంచొని దివ్యానందము మోమున నృత్యం చేస్తుండ, కళ్ళుపవిత్రకాంతులు ప్రసరిస్తూ ఉండగా "నా హృదయంలోని కోర్కె ఈడేరింది నా బిడ్డలారా!" అంటూ వాళ్ళిద్దరితలలమీద రెండుచేతులూ వేసింది......

12

ఈవార్తవిని నెల్లి భూమిమీద ఫట్‌ఫట్టుని చప్పుడవుతూఉండగా జోళ్ళపాదాలతో గబగబ ధడధడ, అతికోపంగా బాదింది.

"నేను ఒప్పుకోను. ఈ వ్యవహారాన్ని వళ్ళతో గోళ్ళతో పీకి చీల్చి చెండాడుతాను. ఈ సంయోగం కానివ్వను. మేరీగార్డియనుకు ఉత్తరం వ్రాస్తాను. కోర్టుల్లో దెబ్బలాడతాను. ఆంగ్లప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తిపెట్టి అడ్డగిస్తాను. సిగ్గు సిగ్గు!" అని అల్లరిచేసింది. ఘొల్లునఏడ్చింది. పక్కమీదపడి దొర్లింది!

మార్గరెట్టు ఆమెనుచూచి, ఆమెపక్కనే మంచం మీదకూచుని, ఆమెను తన కౌగిలిలోనికితీసికొని గట్టిగా హృదయానికదుముకొని, ప్రేమార్ద్రకంఠంతో, "నెల్లీ! నీకు హిస్టీరియావస్తోంది. నీవు ఇంత అల్లరిచేయడానికి బదులు ఆనందంతో ఉప్పొంగిపోవలసింది—ఇటువంటి సంవిధానము సంభవించినందుకు! వందలకొద్ది సంవత్సరాలు! భారతీయ జాతీయతను, ఐశ్వర్యాన్ని పీల్చిపిప్పిచేసిన మనం ఇలాంటి నివేదనలతో కాని నిష్కల్మషచరిత్రులము కాలేము" అని అన్నది.

నెల్లీ రౌద్రంతో లేచి నుంచుని, "నీ వెర్రి మొర్రి మాటలు ఇక చాలించు. నీ శుద్ధ తెలివితక్కువతనంచేత ఈలాంటి దుష్టసందర్భం దాపురించింది. నీవు వట్టి మెదడులేని మూర్ఖురాలవు. ఈ మేరీ అమాయకురాలు, బడాయికోరున్నూ! సర్వప్రపంచానికి నాయకమైన ఆంగ్లజాతికి తీరనికళంకము అవమానము తెచ్చిపెడుతున్నారు మేరీ! నీ దివ్యమైన సంపూర్ణమైన అందమైన దేహాన్ని నీ గౌరవాన్ని నాశనంచేసే కుళ్లులోకూరుతావా? గాఢమైన పశుత్వం ఉందేమో, నీలో ఎక్కడో! నీలాంటి పశువులయిన మనజాతికి చెందిన అమెరికాస్త్రీలు కొందరు నల్లటి నీగ్రోవెధవలకు సమస్తార్పణలూ చేస్తాయి" అని ఆడుపెద్దపులిలా గాండ్రించిపోయింది.

ఆ మర్నాడు ఆ జట్టును వదలిపెట్టి నెల్లి తన సామానుతో బొంబాయిచేరినది. ఆవెనకనే బయలుదేరు స్టీమరు మీద ఇంగ్లండు వెళ్ళిపోయింది.

తక్కినవాళ్ళంతా మేరీనీ కౌగిలించుకొని "నీవు ఆదర్శసమంచితమైన బాలికవుతల్లి! భగవంతుడు నీ నూతన తపస్సును సర్వసుఖప్రదంగా ఆశీర్వదించునుగాక!" అని ఆమె మూర్ధము మూర్కొన్నారు.

13

"మార్జి! ఇంగ్లీషుభార్యతో కాపరంచేయడానికి తగిన ధనం లేదు సంపాదించే మార్గాలూ లేవు."

"ఓయి వెర్రివాడా! మేము భారతీయస్త్రీలమవుతున్నాము నీలో ఐక్యమయిపోయే మేరీ నీకు ఎలా అందం చేస్తుందో చూస్తూఉండు. ఆమెకు సాలుకు మూడు వేలపౌనులు రాబడివచ్చే ఆస్తి ఉంది. అది ఆమెస్వంతం. తక్కినఆస్తి తనకు అక్కర లేదంటుందట!"

"నేను సాలుకు వేయిరూపాయలు మాత్రం తెచ్చుకోగలను. ఆమె సాలుకు నలభై వేలరూపాయలు తెస్తే ఏలాగు? దరిద్రునకు వివాహం ధర్మమా మార్జి!"

"ఓయి వెర్రివాడా! ప్రేమప్రధానం, ధనంకాదు. నువ్వు అహింసావ్రతాచరణముచేయడమే పని వేలు. ఇన్ని శతాబ్దాలనుంచి దోచుకున్న ధనం మేము మీకు ఎన్నిరకాలుగా తిరిగి ఇవ్వాలో!"

విశ్వేశ్వరుసప్రేమ మహాకావ్యమై లోకమోహనమయింది.

ఆంగ్లయువతులు ఆంగ్లయువకులకడనుండి, ప్రేమను ఈ అద్భుత స్వరూపంతో చూరగొనియుండరు.

ఆతను ఒకరోజున పద్మాలు చెక్కిన పీఠంమీద అధివసింపజేసి, పదివేల పూవులతో పూజించినాడు విశ్వేశ్వరుడు.

అందాలు పుణికిపుచ్చుకున్న చీరలు ఖరీదుకలవి కొని తెచ్చి, ఆమెను ధరింపజేసి ఆమెకడ మోకరిల్లాడు.

ఆతనికళ్ళలోని పూజ, ఉదయసూర్యుని వర్ణాలులా అలిమివేసినది

"నీ సౌష్టవమూర్తిత్వానికి కాదు, నీ స్నిగ్ధబాలికాత్వానికికాదు, నీ హిమాచ్ఛశరీరకాంతికికాదు, నీ ఆంగ్లో శాక్సను జాతిత్వానికికాదు, నీ దివ్య సౌందర్యానికికాదు, మేరీ! నిన్ను నేను పూజించేది. నువ్వు నా దేవివి! నా మోక్షానివి!! నా నిత్యవు!!!

"నిన్ను ముద్దుపెట్టుకొని నీకు నల్లతనము ఇస్తానేమో నన్న భయం...

"నువ్వు కలగా మాయంకావుగదా? నువ్వు సూర్యుని కుమారితవు కావుకదా ?"

"ఇన్నాళ్ళు ఈ ద్వేషం నా హృదయంలో వున్నందుకు ఫలితానివా ? నన్ను దేశరహితుణ్ని చేయడానికి వేంచేసిన దివ్యసాన్నిధ్యానివా ?"

ఆతడు పట్టుశాలి పాందూరుధోవతి ధరించి, పాందూరులాల్చి ధరించి ఆమెకడకు వచ్చినప్పుడల్లా, ఆమె చిన్న పరుగుతోవచ్చి అతన్ని కంఠముబిగియారగా బాహులతలు చుట్టివేసేది.

ఆతని విశాలఫాలంలో వేదఋక్కులు వనసలు పాడుతున్నవని ఆమె అనుకొనేది.

ఆతని కళ్ళల్లో పరమశ్రమణకుడైన బుద్ధభగవానుని శాంతకాంతులు పుంజీభూతాలయి దర్శనమిస్తున్నవని ఆమె వణికిపోయ్యేది.

ఆతనిమూర్తిలో గ్రీకుదేవుడు, అపోలో ప్రతిఫలించ లేదు. సర్వ సౌందర్యరూపాలు ప్రోగుచేసుకొన్న భారతీయ దివ్యమూర్తి ప్రత్యక్షమయ్యేవాడు.

"మీ భరతదేశానికి నేను నూతన యాత్రికురాలిని విశ్వా! నా చేయిపట్టుకుని ఈ దివ్యజ్యోత్స్నలో నడిపించుకుపో" అని ఆమె అన్నది.

వారిద్దరూ ఒంటిగా ఉన్నంతసేపూ ఆమె అతనిఒళ్లో ఉండవలసినదే! వారి హృదయాలు రెండూ లయలు, శ్రుతులు కావలసిందే.

14

మేరీ తక్కినవారితో ఇంగ్లండువెళ్ళి తన వ్యాపారాలన్నీ సర్దుకొని తిరిగివచ్చేటట్లూ, అంతవరకూ విశ్వేశ్వరుడు శివగ్రామ ఆశ్రమంలో వుండేటట్లూ ఏర్పాటుచేసుకొన్నారు.

మేరీ మార్గరెట్టు మొదలయినవాళ్ళతో బొంబాయి వెళ్ళిపోయింది. ఒంటిగా ప్రాణ మే లోకానికో పోయిన వానిలా ఉన్నరంటూ ఆశ్రమంలో ఉన్నాడు విశ్వేశ్వరుడు,

అతివేగంగా అతి సున్నితంగా యిరువదినాలుగురకాల దారం వడకడం నేర్చుకో ప్రారంభించాడు.

అతి బాధతో ఇంకొచిత్రం ప్రారంభించా డతడు. ఉజ్వలరూపమై జగత్కల్యాణమూర్తియైన, శాంతిదేవియొక్క చిత్రము. సర్వకష్టాతీతమైన, సర్వద్వేషాతీతమైన పరమ

ప్రేమమూర్తి! ద్వేషపూర్ణమైన ఈ ప్రపంచంలో ఒక్కొక్క విషయంలో ఒక్కొక్క దివ్యవిధానాన్ని, అహింసాస్వరూపమును నిర్ణయించుకుంటూ, ప్రేమావతారుడైన గాంధీ అహింసామార్గమును అన్వేషిస్తున్నాడు. ఆ మహాభావాన్ని సర్వవిధాలా ఉద్దీపింపజేయడం తనబోటివారి ముఖ్యధర్మము.

ఆ చిత్రం విచిత్ర వేగంతో విజృంభింపసాగింది. నీలాలు, వంగపండు చాయలు పాటలవర్ణాలు.

ఆయిదవరోజున సాయంత్రం ఒంటిగా ఆశ్రమానికి అనతిదూరంలో వున్న ఎత్తుప్రదేశంమీద కూర్చుని విశ్వేశ్వరుడు మేరీదివ్యమూర్తిని ఊహించుకుంటూ పులకితదేహుడౌతూ, ఈ రెండు నెలలూ ఎట్లాభరించడమూ అని ఆలోచించుకుంటూ, పరవశమైన స్వప్నాలుకంటూ ఉన్నాడు.

దశమినాటి చంద్రుడప్పుడే నీలాకాశంలో పైననే ఉన్నాడు. చంద్రకాంతులూ సంధ్యాకాంతులూ వియ్యమందుతూ వున్నవి.

చటుక్కున చంద్రకిరణాల్లాంటి రెండుచేతులు అతని మెడను చుట్టుకొన్నవి. అతడు గుండెకొట్టుకుంటూ వెనక్కు తిరిగాడు "మేరీ, కలా ?"

"కలకాదు. నేను నిజాన్ని ప్రియా! నిన్ను వదలి ఇంగ్లండు వెళ్ళలేకపోయాను. రెండు నెలలయినవెనుక మార్జీ నా వ్యాపారాలన్నీ సర్ది మన...మన...వివాహానికి వస్తుందట".

"ఓహో మేరీ! నీ ఇంతప్రేమకు నే నెట్లా తగుదును దేవీ!" వెన్నలవెలుగుదీప్తిదాల్చినది. ఆశ్రమంలో అందరూ ప్రార్థనకు జేరినారు.